

כתב שאינו נראה 24**1. גיטין יט: "אמר שמואל נתן לה נייר" עד "אמר רבינא" ורש"י ד"ה השתא הוא דפלט**

אמר שמואל: נתן לה נייר חלק ואמר לה ה"ז גיטך - מגורשת, חיישין שמא במי מילין כתבו. מיתיבי: הרי זה גיטך, ונטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד, וחזר ואמר שטר פסים הוא שטר אמנה הוא - מגורשת, ולא כל הימנו לאוסרה; טעמא דאיכא כתב, הא ליכא כתב - לא! כי קאמר שמואל - דבדקינן ליה במיא דנרא, אי פליט - פליט, ואי לא פליט - לאו כלום הוא. וכי פליט מאי הוי? השתא הוא דפליט! שמואל נמי חיישין קאמר

2. רבינו קרשקש גיטין יט: ד"ה ופרקינן מתחילת דבריו עד "ומספק הוא דאמר"

ופרקינן שמואל נמי חיישין קאמר. כלומר שמואל ודאי לא מספקא ליה דגט ודאי הוא דכיון שהבעל אומר כן ואנו יכולין לעמוד בדבר לא משקר, אלא דמספקא ליה אי כתב מובלע הוי כתב או לא ומספקא הוא דאמר דפסולה מן הכהונה, כלומר (ואי לאו) [ודאי] לאו מגורשת גמורה קאמר להתירה להנשא אלא למיחש לחומרא לפסולה מן הכהונה משום דודאי גט כתוב ביה בכתובה שאינה נכרת דנאמן הוא בכך, ואעפ"כ אינה מגורשת גמורה משום דחיישין כתב הזה העשוי במי מילין שאנו אומרים שנכתב שמא הוא כתב או לא, כך פירש רבינו, (והוא) [והוא] דאמר לעיל כתבו במי טריא ועפצא כשר היינו] כשהכתיבה נכרת לשעתה, (ואיכא) [והכא] דאינה נכרת אלא בבדיקה.

3. רמב"ן גיטין יט: ד"ה וכי "ור"ח ז"ל כתב" עד "וקשה לי"

וכי פליט מאי הוי השתא הוא דפליט. פרש"י ז"ל וכשהיו בלועות לא הוי כתב, שמואל נמי חיישין קאמר. כלומר שמא לא נבלעו יפה פי' אע"פ שעכשיו נבלעו יפה שמא בשעת נתינה לא נבלעו יפה ונדמה להם נייר חלק כשלא דקדקו יפה, זהו תורף פי' רש"י ז"ל, ואעפ"כ אינו מחזור דשמואל לא אמר חיישין אלא שמא במי מילין כתבו אבל ודאי כתבו במי מילין משמע דגיטא הוי, ואפשר דבגמ' מתרץ דברי שמואל כך נתן לה נייר חלק ואמר לה הרי זה גיטך חיישין לגירושין אלו ופסולה מן הכהונה, מ"ט לפי שאנו אומרים במי מילין כתבו וכיון שנכתב במי מילין הדין נותן שנחוש לו, ותרוצי הוא דמתרצינן למילתיה דשמואל וה"ה דאפילו אבד ולא נבדק חוששין אלא פרושי מפרשי' לה לחששא לומר דאי לא פליט לאו כלום הוא, **ור"ח ז"ל כתב ומתמהינן וכי פליט מנ"ל דגט הוא דכתוב ביה דילמא ענינא אחרינא הוה כתיב ביה והוא דפליט, ומפרקינן שמואל נמי חיישין שמא גט הוא קאמר, וקשה לי דאי פליט הוי ליה דומיא דברייתא דאיכא כתב ומגורשת, ועוד שאמרנו בירושלמי א"ר חייא בר בון בני מדינחא ערימין סגיאין כד חד מנהון בעי משלחא כתב מסתוריקון לחבריה הוא כתב במי מילין והן דמקבל כתביה שפך דיו שאין בו עפצא והוא קולט מקום הכתב אלמא יש לו בדיקה לראות מה כתוב בו ולקריתו.**

4. רא"ש שבת ז:ט "ויראה שאין חייב" עד "והאי דנקט"

ט והכותב שתי אותיות תנו רבנן כתב אות אחת גדולה ויש במקומה לכתוב שתיים פטור מחק אות אחת גדולה ויש במקומה לכתוב שתיים חייב א"ר מנחם בר' יוסי זה חומר במוחק מבכותב והיינו טעמא כי פעמים כתב במשכן טעות על קרש אחד ומוחק כדי לכתוב אחרת במקומה מן הדין היה ראוי לחייב אף מוחק אות אחת כדי לכתוב אות אחרת במקומה אלא שאינו ראוי לחייב על מחשבת כתיבה יותר מעל כתיבה עצמה **ויראה שאין חייב על מחיקת טשטוש דיו אפי' לכתוב כמה אותיות כי לא היה במשכן אלא מחיקת אותיות כדי לכתוב במקומו.** אחרי כתיב זה מתוך הסברא וגם מדנקט בברייתא מחק אות אחת ראיתי בתוספתא [פי"ב] וכתב בה נפלה דיו על ספר ומחקו שעה על הפנקס ומחקו אם יש במקומו כדי לכתוב שתי אותיות חייב וטעמא לא בריר לן וי"ל דהיינו טעמא דאות שנכתב בטעות כמאן דליתיה דמיא ועיקר החיוב בשביל מחשבת הכתיבה הלכך אפי' טשטוש דיו נמי והאי דנקט בברייתא מחק אות גדולה אידי דתני כתב אות אחת גדולה. והמכה בפטיש רבה ור' זעירי אמרי תרווייהו כל מידי דאית ביה גמר מלאכה חייב משום מכה בפטיש:

5. **ב"ח אורח חיים סימן שמ (עמוד תקנו בטור מכון ירשלים) ד"ה המוחק "ולכן צריך ליזהר" עד סוף דבריו**

ב המוחק שטטוש דיו שעל הקלף ויש במקומו לכתוב שתי אותיות חייב. כן צריך להגיה, וכן כתב הרא"ש דהכי איתא בתוספתא ופירש דחייב על מחשבת הכתיבה וכתב עוד דאיתא נמי בתוספתא נפלה שעה על הפנקס ומחקו אם יש במקומו כדי לכתוב שתי אותיות חייב, וכן כתב הרמב"ם בפרק י"א ומשמע דאם אין שם אלא לכתוב אות אחת אף על גב דאינו חייב איסורא מיהא איכא **ולכן צריך ליזהר כשנוטף שעה על הספר שאין לסלקו ואפילו לא נטף אלא על אות אחת ואם נטף על שתיים חייב חטאת:**

6. **שלחן ערוך אורח חיים לב:ז**

אם נפלה טפת דיו לתוך האות ואינה ניכרת כו' האות, אין תקנה לגרור הדיו וע"י כך יהיה ניכר האות, דהוי חק תוכות ופסול משום דבעינן וכתב ולא וחקק, וה"ה אם טעה * וכתב דל"ת במקום רי"ש או בי"ת במקום כ"ף, אין תקנה למחוק התג לתקן האות, משום דהוי כחק תוכות

7. **מג"א סימן לב ס"ק כג "ונראה לי" עד סוף דבריו**

ואינה נכרת האות... ונ"ל דאם נטף שעה וסילקה מותר עמ"ש סי' ש"מ ס"ג:

8. **ביאור הלכה שמ:ג ד"ה שעל הקלף "וסברת הב"ח וכל" עד "שוב מצאתי"**

* שעל הקלף - עיין במ"ב שהעתקתי שם לדינא דברי הב"ח וסייעתו ואף דבתשובת שבות יעקב ח"ב סי' ד' פליג ע"ז דהסרת השעה מהקלף אינו בכלל מוחק כ"א בכלל ממחק כשממרחו בידו או בצפרניו על הקלף והנייר [ופנקס שאני שהיה מנהגם לטוח הדפין בשעה כדי לרשום על השעה וכדפירש"י וע"כ כשנוטף עוד שעה ע"ז הדף מתדבק זה בזה וע"כ כשמוחק השעה העליונה כדי שישאר לו מקום לכתוב עליו הוי בכלל מוחק ע"מ לכתוב משא"כ כששעה נוטף על קלף או נייר אין מתדבק כ"כ והוי הכתב בתוכו כמאן דמונח בקופסא והעד לזה דבתפלין אין נפסל מחמת שלא כסדרן כשסילק השעה וכדלעיל בסימן ל"ב סק"ג במ"א ע"כ כשגורר ומסיר השעה אינו בכלל מוחק כ"א כמסיר הכיסוי מלמעלה] וע"כ כתב דאם הוא רוצה להסיר השעה מן הקלף בענין שלא יגע בשעה בידו או בצפרניו כגון שנתייבש השעה ויכול להסירו כלאחר יד להקפיל הגויל של הספר באותו מקום וע"כ תפול השעה מאליו שרי לעשות כן מ"מ למעשה אין להורות להקל נגד הב"ח וכל הני רבנותא הנ"ל שסוברים כמותו **וסברת הב"ח וכל הנ"ל הוא כיון דמכ"מ הכתב לע"ע מטושטש ע"י השעה וע"י הסרתו יתגלה הכתב הוי בכלל מוחק ע"מ לכתוב ואף דגבי תפילין ס"ל דע"י נטיפת שעה שלמעלה לא נתבטל האותיות שתחת השעה שיפסל אח"כ משום שלא כסדרן מ"מ לענין שבת כיון דמתחלה לא היו יכולים לקרותו ועכשיו כשמסיר השעה מתקן האותיות שיהיו יכולים לקראו הוא בכלל מוחק ע"מ לתקן וכמ"ש למעלה שוב מצאתי בנ"א שהקשה ג"כ על דברי הב"ח הנ"ל מהאי דינא דתפלין וכנ"ל ולפע"ד נראה לתרץ כמו שכתבתי דמ"מ הוא בכלל מוחק ע"מ לתקן. ועיין בזה בחידושי רע"א בסי' ל"ב שדעתו כהשבות יעקב בעצם הדין דאין מוחק לענין שעה ומ"מ הסכים לדינא ג"כ לכל הני רבנותא דאין לסלק השעה מעל אותיות הספר בשבת משום מתקן מנא דמתקן בזה את הספר ע"ש. ודעת הפמ"ג באשל אברהם משמע ג"כ דס"ל כהב"ח דבשעה על הקלף והנייר יש בו משום מחיקה ולא כהשבו"י שלא זכרו כלל אלא דמצדד לומר דדוקא שלא במקום האותיות אז חייב משום מוחק כשכונתו כדי לכתוב במקום הזה אבל במקום האותיות אין בו משום מוחק ולא כותב דכתב התחתון ממילא איתא אלא איסור טלטול בשעה יש ע"ש ומ"מ לא מלאו לבו להורות כן למעשה דכתב דלגרור שעה משני אותיות ע"י עו"ג צ"ע ואת אחד התיר לגרור ע"י עו"ג ובספר ברכי יוסף משמע ג"כ דמצדד לדינא כהב"ח. ודע דלדברי הב"ח וסייעתו ה"ה כשנדבקו בשעה הדפין להדדי במקום האותיות יש ליזהר שלא לפרקן מזו לזו [פמ"ג]. ודע עוד דדברי השבות יעקב הוא דוקא לענין שעה אבל לענין דיו שנתדבק על איזה אות גם הוא מודה דיש בזה משום מוחק דבזה לא הוי הדיו ככיסוי מלמעלה דהלא נתבטל האות מתחלה ע"י זינין וכנ"ל בסימן ל"ב סי"ז וע"י מחיקתו את הדיו נתהוה אות מחדש ואף דהוי חק תוכות אין נ"מ בזה לענין שבת כמו שכתב הר"ן וש"פ ס"פ הבונה ודעת הרשב"א שסובר דגם לענין שבת שייך חק תוכות יחידאה הוא וכמו שכתב בחידושי רע"א בסימן ל"ב ע"ש [אך לפ"ז יהיה חיובו משום מוחק וכן איתא כמו שם בגמרא לענין ניטל גג של ח"ית ועשאו שני זיינין ומהב"ח משמע קצת דחיובו הוא משום מוחק וכן איתא בעו"ש ובא"ר וצ"ע]. והנה לפי מה שברר בחידושי רע"א בסימן ל"ב דדבק דינו כמו דיו ע"ש לפ"ז כשנדבקו הדפין להדדי בדבק במקום האותיות יש בזה איסור דאורייתא שלא לפרקן מהדדי לכו"ע ואפילו אם תדחוק ותאמר דבאותיות שיקלף הדבק מהם גם להגרע"א כמו שעה דמי עכ"פ להב"ח וסייעתו יש בזה איסור דאורייתא:**

9. רמב"ם הלכות תפילין א:יט "וכל אות שאין התינוק" עד סוף דבריו

אין כותבין תפילין ומזוזה אלא בכתב אשורית, והתירו בספרים לכתוב אף ביוני בלבד, וכבר נשקע יוני מן העולם ונשתבש ואבד לפיכך אין כותבין היום ע שלשתן אלא אשורית, וצריך להזהר בכתביתן כדי שלא תדבק אות באות שכל אות שאין העור מקיף לה מארבע רוחותיה פ פסול, **וכל אות שאין התינוק שאינו לא חכם ולא סכל יכול לקרותה פסול, לפיכך צ צריך להזהר בצורת האותיות שלא תדמה היו"ד ק לזא"ו ולא זא"ו ליו"ד ולא כ"ף לבי"ת ולא בי"ת לכ"ף ולא דל"ת לרי"ש ולא רי"ש לדל"ת וכן כל כיוצא בזה עד שירוך כל הקורא בהן**